

ЧАСТИНОМОВНИЙ АНАЛІЗ ЕКОНОМІЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ В АМЕРИКАНСЬКОМУ ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ (НА МАТЕРІАЛІ ПЕРЕДВИБОРЧИХ ПРОМОВ КАНДИДАТІВ НА ПОСТ ПРЕЗИДЕНТА США 2012 РОКУ)

Постановка наукової проблеми та її значення. Традиційно найбільш поширеними частинами мови в ролі термінів вважалися іменники або сполучення на їх основі. Це насамперед пов'язано з тим, що саме іменник максімально відповідає тим вимогам, які дозволяють термінам виконувати свою номінативно-дефінітивну функцію, та є найзручнішою основою для подальшого дериваційного термінотворення [1, с. 87]. Г.О. Винокур пов'язував це явище з тим, що пріоритетними в науково-технічній сфері є назви процесів і дій, оскільки осмислення і подальший опис перетворює їх на поняття, якими оперує теоретична думка, з якими можна логічно експериментувати, приписувати їм різні атрибутивні й предикатні ознаки і якості. Тому, на його думку, дієслівність як граматична категорія дії виступає не у формі власне дієслів, а у формі іменників, які зберігають значення дії, поєднуючи його зі значенням абстрактної предметності [2, с. 13].

Сучасні лінгвісти визнають номінативність як одну з основних характеристик термінологічних одиниць [3, с. 309; 4, с. 104]. Як зазначала О.С. Ахманова, в європейських мовах система іменників настільки розвинута, у ній існують настільки необмежені можливості утворювати віддієслівні іменники, побудовані від основ прикметників, що основний склад термінологічного списку для цих мов цілком може бути вичерпаний іменниками [5, с. 55]. Звичайно, іменники займають передові позиції в процесі термінотворення, оскільки ідеально відповідають усім необхідним характеристикам термінологічних одиниць, проте й дієслова, і прикметники, і прислівники, якщо вони позначають спеціальне поняття та відповідають усім іншим умовам термінологічного найменування, можуть виступати в якості термінів. Тому цікавою й актуальною видається спроба дослідити, наскільки термін (зокрема в галузі економіки) у певному конкретному середовищі відповідає загальній тенденції тяжіння до номінативності.

Мета й завдання статті. Метою цієї статті є дослідження економічної термінології в структурі політичного дискурсу на предмет частиномовного аналізу. Можливість, актуальність та практична значущість такого дослідження, на нашу думку, визначається кількома факторами. По-перше, термін розглядається в умовах реального використання, це сучасне та живе політичне мовлення Сполучених Штатів, яке розвивається надзвичайно швидкими темпами й реально віддзеркалює мовну ситуацію в американському суспільстві; по-друге, економічний термін досліджується поза межами свого звичного використання, що дає можливість простежити діяльність цих одиниць у міждисциплінарній перспективі; по-третє, аналіз базується на кількісному дослідженні, що допоможе скласти повнішу картину розподілу економічних термінів за частинами мови, зокрема в досліджуваному масиві.

Частиномовний аналіз у цій роботі передбачає використання кількісного підрахунку частин мови, які виконують функцію терміна. Можливість застосування кількісних методів для дослідження мови та мовлення зумовлена об'єктивною притаманністю мові кількісних характеристик, внутрішньою взаємозалежністю, яка існує між якісними й кількісними характеристиками мовної структури [6, с. 11–13]. Таким чином, проведено частиномовний аналіз, що допоміг установити співвідношення між частинами мови, якими представлено економічні терміни в структурі політичного дискурсу в межах передвиборчої президентської кампанії в США 2012 р. Отримані результати допомогли простежити, наскільки економічна термінологія, що вживається в американському політичному дискурсі, відображає тенденцію до номінативності.

У рамках дослідження було створено корпус матеріалів, у якому зібрано промови кандидатів на пост президента Сполучених Штатів у 2012 році. До корпусу ввійшли промови лідерів перегонів Б. Обама та М. Ромні, а також промови інших кандидатів, які вибули з кампанії на етапі праймеріз (Дж. Хатсман, М. Бахман, Н. Гінґріч, Р. Санторум, Р. Пол, Р. Перрі, Х. Кейн). Матеріалом для створення корпусу слугували тексти передвиборчих промов кандидатів, розміщені на інтернет-сайті <http://www.presidency.ucsb.edu>, що був створений у межах проекту «Американське президентство» Дж. Пітерсом та Дж. Вуллі. Робота з корпусом для створення вибірки та кількісного підрахунку лексики проводилася за допомогою програми AntConc.3.4, розробленої для різного виду лінгвістичних досліджень, пов'язаних із мовними корпусами. Загальний об'єм склав 649 338 одиниць. Серед них було виявлено 1352 термінологічні одиниці галузі економіки.

У галузі термінознавства В.П. Даниленко виділяє три структурні типи термінів:

- 1) терміни-слова, серед яких виділяються непохідні, похідні, складні й аббревіатури;
- 2) терміни-словосполучення, серед яких: а) вільні словосполучення (коли кожен елемент є терміном і може утворювати двосторонні зв'язки); б) невідільні словосполучення (в яких узяті окремо компоненти можуть бути й не термінами);

- 3) символ-слова (особливий комбінований структурний тип термінологічної номінації, до складу якого поряд зі словесними знаками входять символи, цифри, графічні знаки) [7, с. 37].

Серед загального масиву досліджуваних термінів значну частину склали терміни-словосполучення (952 одиниці). Виявлено 6 термінів, утворених за допомогою аббревіації, які віднесено до категорії символ-слів. Кіль-

кість термінів, які, власне, стали предметом нашого дослідження, склала 394 одиниці. До термінів-слів відносимо кореневі (непохідні), афіксальні (утворені за допомогою афікса) та складні (утворені сполученням двох чи більше повнозначних лексем) одиниці.

Частиномовний аналіз економічних термінів, які вживалися в політичних промовах кандидатів у президенти США, підтверджує тезу про переважно номінативний характер економічних термінів. Найчисленнішою категорією виявилися іменники (260 одиниць). Другу позицію з великим розривом займає дієслово (76 термінів). На третьому місці опинилися прикметники (55 одиниць). У досліджуваному масиві виявлено лише 4 прислівники. Детальний аналіз відносних показників частин мови, які використовувалися у функції термінів-слів, представлений у таблиці 1.

Таблиця 1

Частиномовний аналіз економічної термінології в промовах кандидатів у президенти США 2012 р.

№ з/п	Частина мови	Абсолютна частота	Відносна частота
1	Іменник	260	65,9%
2	Дієслово	75	19%
3	Прикметник	55	14%
4	Прислівник	4	1,1%
	Усього	394	100%

Дослідження економічної термінології в промовах кандидатів у президенти США 2012 р. виявило, що найменшу кількість становлять складні терміни, утворені за допомогою поєднання двох чи більше лексем (51 одиниця). Абсолютну більшість склали терміни-іменники – 46 одиниць, що у відносній величині складає 90,2%. Було також виявлено 5 дієслів, що у співвідношенні склали 9,8%. Для творення складних термінів були використані одна чи кілька кореневих основ, репрезентовані однією з частин мови, прийменник і афікси.

Прикладами складних термінів, представлених іменником, слугують такі одиниці: *marketplace, n (the activities involved in buying and selling a particular type of goods or services, in competition with other companies); payroll, n (the total amount of wages paid to all the people working in a particular company or industry); salesmanship, n (the ability to persuade people to buy your company's products); shareholder, n (someone who owns shares in a company); bailout, n (providing money to a person or organization to get them out of financial trouble); takeover, n (the act of getting control of a company by buying over 50% of its shares).*

Нечисленими прикладами складних термінів, представлених у ролі дієслова, є такі одиниці: *skyrocket, v (to increase quickly and suddenly); foreclose, v (to take possession of someone's property because they have failed to pay back an agreed part of a loan); bailout, v (to provide money to get a person or organization out of financial trouble); lay off, v (to tell workers to leave his job because there is not enough work for them to do); roll back, v (to reduce the price of something to a previous level).*

Другою за чисельністю є категорія непохідних термінів-слів. Серед кореневих термінів-слів найчисельнішою прогнозовано виявилася група іменників. На другому місці – дієслова. Третю позицію посіли прикметники (див. табл. 2). Прислівників серед кореневих термінів не виявлено.

Таблиця 2

Розподіл кореневих термінів за частинами мови

№ з/п	Частина мови	Абсолютна частота	Відносна частота
1	Іменник	68	53,5%
2	Дієслово	53	41,7%
3	Прикметник	6	4,7%
4	Разом	127	99,9%

Непохідні терміни-слова використовувалися політиками майже вдвічі рідше, ніж похідні терміни-слова, що свідчить, насамперед, про те, що для утворення термінів англійська мова активно використовує вже наявні в мовному фонді ресурси, уникаючи кількісного приросту лексичних одиниць. Крім того, це свідчить про комплексну природу наукових понять, які позначаються термінами. На рівні морфології це втілюється у виборі складніших структур репрезентації наукових понять.

Кореневі терміни-слова використовуються переважно для позначення важливих елементів економічної діяльності, наприклад: *dividend, n (a sum of money paid regularly (typically annually) by a company to its shareholders out of its profits); profit, n (a financial gain, especially the difference between the amount earned and the amount spent in buying, operating, or producing something); tax, n (a compulsory contribution to state revenue, levied by the government on workers' income and business profits, or added to the cost of some goods, services, and transactions); явищ та процесів економічного життя суспільства: trade, n (the action of buying and selling goods and services); import, n (the activity of bringing the goods into a country); export, n (the process of selling goods to other countries), учасників цих*

процесів: *bank, n* (a financial establishment that uses money deposited by customers for investment, pays it out when required, makes loans at interest, and exchanges currency); *client, n* (a person or organization using the services of a lawyer or other professional person or company); *boss, n* (a person who is in charge of a worker or organization).

Найбільшу групу серед термінів-слів склали похідні терміни, загальна кількість яких становить 216 одиниць. Найчисельнішими серед усіх похідних слів виявилися іменники, на другому місці – прикметники, на третьому – дієслова, на останньому – прислівники. Детальніший аналіз представлено в таблиці 3.

Таблиця 3

Розподіл похідних термінів за частинами мови

№ з/п	Частина мови	Абсолютна частота	Відносна частота
1	Іменник	146	67,6%
2	Дієслово	17	7,9%
3	Прикметник	49	22,7%
4	Прислівник	4	1,9%
5	Разом	216	100%

Серед досліджуваного масиву траплялися як одноафіксальні, так і багатоафіксальні лексичні одиниці. Найбільша кількість одноафіксальних термінів представлена іменниками (132 одиниці). Більшість утворених термінів використовується для номінації понять, які позначають об'єкти господарювання: *corporation, n* (a company or group of people authorized to act as a single entity (legally a person) and recognized as such in law); *treasury, n* (the government department responsible for budgeting for and controlling public expenditure, management of the national debt, and the overall management of the economy); *factory, n* (a building or group of buildings where goods are manufactured or assembled chiefly by machine); *manufacture, n* (the process of producing large quantity of goods using machinery); різні види господарської діяльності: *banking, n* (the business activity conducted or services offered by a bank); *farming, n* (the activity or business of growing crops and raising livestock); *outsourcing, n* (the process of employing another company to perform some work or business task); *investing, n* (putting (money) into financial schemes, shares, property, or a commercial venture with the expectation of achieving a profit); важливі явища економічного життя: *stagnation, n* (a prolonged period of little or no growth in an economy); *productivity, n* (the effectiveness of productive effort, especially in industry, as measured in terms of the rate of output per unit of input); *venture, n* (a business enterprise, typically one that involves risk); *management, n* (the activity or skill of directing and controlling the work of a company or organization, or part of it); учасників економічного життя суспільства: *banker, n* (a person who manages or owns a bank or group of banks); *consumer, n* (a person who purchases goods and services for personal use).

Другими за чисельністю серед одноафіксальних термінів виявилися прикметники. Було виявлено 38 термінів-прикметників. Терміни-прикметники уточнюють поняття сфери економіки або надають атрибутивних ознак процесам та явищам, пов'язуючи їх із господарською діяльністю. Прикладами термінів-прикметників слугують такі одиниці: *profitable, adj* ((of a business or activity) yielding profit or financial gain); *solvent, adj* (having assets in excess of liabilities; able to pay one's debts); *commercial, adj* (having profit rather than artistic or other value as a primary aim).

Серед одноафіксальних термінів дієслова склали лише 7,9%, опинившись на третьому місці. У цій категорії всі 16 термінів-дієслів були утворені за допомогою одного афікса, проте це єдина категорія, в якій різниця між кількістю слів, утворених префіксальним і суфіксальним способом, незначна. Прикладами одноафіксальних термінів-дієслів слугують такі одиниці: *privatize, v* (transfer (a business, industry, or service) from public to private ownership and control); *subsidize, v* (pay part of the cost of producing (something) to keep the selling price low); *refinance, v* (finance (something) again, typically with new loans at a lower rate of interest); *stagnate, v* (to stop developing or making progress).

Найменш чисельною категорією серед одноафіксальних термінів стали прислівники. Виявлено чотири прислівники: *commercially, economically, financially, fiscally*. Зазначимо, що терміни-прислівники використовувалися мовцями в основному для опису ступеня ознаки (*commercially feasible, economically powerful, financially responsible, fiscally conservative*) і лише в поодиноких випадках для вираження ступеня дії (*better off financially*).

25 похідних термінів утворено за посередництвом двох афіксів. Більшість склали іменники (14 одиниць). Зафіксовано також 11 прикметників. Дієслів не виявлено. Варто зазначити, що серед двоафіксальних термінів переважна кількість утворена за допомогою схеми з одним префіксом і одним суфіксом, і лише деякі терміни утворені за допомогою двох суфіксів.

Частини мовний аналіз економічної термінології в межах політичного передвиборчого дискурсу підтвердив номінативну природу термінологічних одиниць. Переважна більшість із них виявилася іменниками. Другими за кількісними показниками йдуть дієслова, за ними (з невеликим відривом) – прикметники. Кількість термінів, представлених дієсловами та прикметниками, разом склала половину від термінів, представлених іменником. Найменш численними виявилися прислівники, кількість яких склала близько одного відсотка одиниць досліджуваного масиву.

Першість термінів-слів, представлених іменником, спостерігалася в усіх типах досліджуваних одиниць. Серед складних термінів-слів іменники становлять понад 90%. Відповідно, менше 10% – дієслова. Прикметників і прислівників у цій категорії в межах досліджуваного масиву не виявлено.

У категорії непохідних термінів-слів іменники також були на першому місці, проте не з такою очевидною перевагою. Різниця між кількістю термінів, представлених іменником, і одиниць, репрезентованих дієсловом, склала менше 10%. До цієї категорії потрапила також невелика кількість прикметників. Проте, як і в попередній категорії, прислівників виявлено не було.

Найбільшу кількість досліджуваних одиниць виявлено серед похідних термінів-слів. Аналіз похідних термінів-слів теж підтверджує номінативну природу термінів у структурі політичного дискурсу. Відсоток іменників серед інших частин мови, якими виступають похідні терміни в межах досліджуваного масиву, був значним (67%). Варто відзначити, що це була єдина категорія, у якій другу позицію зайняли прикметники, а не дієслова. Крім того, це виявилась єдина категорія, в якій було виявлено незначну кількість прислівників у ролі термінів.

Зазвичай у промовах кандидатів фігурують однофіксальні терміни, представлені іменником. Їхня структура доволі проста для сприймання, і вони не створюють перешкод під час інтерпретації. Для утворення цих одиниць переважно використовувалися суфіксальні моделі. Префіксальний спосіб використовувався лише в поєднанні із суфіксом і слугував для створення двофіксальних термінів-слів. Проте кількість таких термінів набагато менша. Найменш репрезентованими виявилися двофіксальні терміни-слова, утворені за допомогою двох суфіксів.

Загалом кількісний аналіз економічної термінології в структурі політичного дискурсу США в рамках президентської передвиборчої кампанії 2012 р. демонструє, що економічним термінам у структурі досліджуваного масиву повною мірою притаманна номінативність. Це пояснюється, з одного боку, здатністю іменника фіксувати наукові поняття у формі найменувань, а з іншого – морфологічною здатністю англійської мови просто та компактно відображати складні явища. Крім того, варто зазначити, що велика кількість економічних термінів свідчить про те, що чільне місце в передвиборчих програмах кандидатів у президенти США зайняли економічні явища, процеси й власне учасники цих процесів, які складають більшу частину американських виборців.

Література:

1. Реформатский А.А. Введение в языковедение / А.А. Реформатский. – М. : Аспект Пресс, 1996. – 536 с.
2. Винокур Г.О. О некоторых явлениях словообразования в русской технической терминологии / Г.О. Винокур // Сборник статей по языковедению. – М., 1939. – С. 3–54.
3. Гринев С.В. Введение в терминоведение / С.В. Гринев. – М. : Московский лицей, 1993. – 309 с.
4. Кияк Т.Р. Лингвистические аспекты терминоведения : [учеб. пособие] / Т.Р. Кияк. – К. : УМК ВО, 1989. – 104 с.
5. Ахманова О.С. О предмете и метаязыке учебной лексикографии / О.С. Ахманова, Л.В. Минаева // Словари и лингвострановедение. – М. : МГУ. – 1982. – С. 5–11.
6. Головин Б.Н. Язык и статистика / Б.Н. Головин. – М. : Просвещение, 1971. – 191 с.
7. Даниленко В.П. Русская терминология. Опыт лингвистического описания / В.П. Даниленко. – М. : Наука, 1977. – 243 с.

Анотація

Ю. ЗАБЛОЦЬКИЙ. ЧАСТИНОМОВНИЙ АНАЛІЗ ЕКОНОМІЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ В АМЕРИКАНСЬКОМУ ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ (НА МАТЕРІАЛІ ПЕРЕДВИБОРЧИХ ПРОМОВ КАНДИДАТІВ НА ПОСТ ПРЕЗИДЕНТА США 2012 РОКУ)

У статті досліджуються економічні терміни сучасної англійської мови, які функціонують у межах політичного дискурсу, представленого передвиборчими промовами кандидатів на пост президента США 2012 року. Із загального масиву досліджуваних одиниць відібрано терміни, представлені кореневими, похідними та складними словами. Подається кількісний аналіз термінів-слів на предмет їх належності до відповідної частини мови.

Ключові слова: термін, термінологія, політичний дискурс, кількісний аналіз.

Анотация

Ю. ЗАБЛОЦКИЙ. АНАЛИЗ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ТЕРМИНОЛОГИИ В АМЕРИКАНСКОМ ПОЛИТИЧЕСКОМ ДИСКУРСЕ НА ПРЕДМЕТ ПРИНАДЛЕЖНОСТИ К ЧАСТЯМ РЕЧИ (НА МАТЕРИАЛЕ ПРЕДВЫБОРНЫХ РЕЧЕЙ КАНДИДАТОВ НА ПОСТ ПРЕЗИДЕНТА США 2012 ГОДА)

В статье исследуются термины современного английского языка, которые функционируют в рамках политического дискурса, представленного предвыборными речами кандидатов на пост президента США 2012 года. Из общего числа исследуемых единиц отобраны термины, представленные простыми, производными и сложными словами. Подан количественный анализ терминов-слов на предмет их принадлежности к соответствующим частям речи.

Ключевые слова: термин, терминология, политический дискурс, количественный анализ.

Summary

Yu. ZABLOTSKYI. PART OF SPEECH ANALYSIS OF ECONOMIC TERMS IN AMERICAN POLITICAL DISCOURSE (ON MATERIAL OF ELECTION SPEECHES OF 2012 US PRESIDENTIAL CANDIDATES)

The article studies contemporary English economic terms functioning in structure of political discourse, represented by election speeches by 2012 presidential candidates. The target units related to root, derivative, and compound words in term function were shortlisted. The part of speech quantitative analysis of these units has been provided.

Key words: term, terminology, political discourse, quantitative analysis.